

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักประกันแห่งหนี้ (Securities for the performance of an obligation) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 เพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจในสมัยนั้น ต่อมาในภายหลังได้มีการตรวจแก้ไขและประกาศใช้อีกครั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2471 กฎหมายฉบับนี้ได้ใช้บังคับมานานจนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆอย่างมากมายและเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในขณะนี้ การก่อให้เกิดหลักประกันจะถูกจำกัดได้ด้วยหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายที่ประกาศบังคับใช้นาน เนื่องจากประเด็นสำคัญ คือ ประเภทของทรัพย์สินที่กฎหมายกำหนดให้สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันมีไม่มากนัก และตลอดระยะเวลากว่า 70 ปีนับจากการตรวจแก้ไขครั้งสุดท้าย สภาพสังคม เศรษฐกิจในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีการพัฒนาและสร้างธุรกิจประเภทต่างๆ หลากหลายประเภท ทำให้เกิดทรัพย์สินประเภทใหม่ๆเกิดขึ้น แต่บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรองรับและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เช่น กฎหมายหลักประกันมิได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องรองรับกับการเปลี่ยนแปลงและกลายเป็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการเจริญเติบโตและพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจดังกล่าวต้องหยุดชะงักลง ในบางกรณีจึงจำเป็นต้องสร้างหลักประกันโดยกฎหมายลักษณะอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันกำหนดไว้ โดยใช้กฎหมายลักษณะของสัญญาทั่วไปเป็นเครื่องมือในการสร้างหลักประกัน การกระทำดังกล่าวเป็นสัญญาณแสดงให้เห็นว่ากฎหมายในเรื่องหลักประกันที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของภาคเอกชนมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากในการลงทุนดำเนินงาน การกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศจึงเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเหล่านั้น ผู้ให้กู้จำเป็นต้องเรียกหลักประกันการชำระหนี้จากผู้กู้เงินเพื่อเป็นหลักประกันในการได้รับชำระหนี้ของตนเองและเพิ่มความมั่นใจว่าหากผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ในหนี้เงินกู้และดอกเบี้ย ผู้ให้กู้ในฐานะเจ้าหนี้จะสามารถฟ้องบังคับชำระหนี้เอาหลักประกันนั้นเพื่อนำมาชำระหนี้เงินกู้ได้ โดยตนเองจะมีสิทธิเหนือทรัพย์สินหลักประกันและเหนือเจ้าหนี้อื่นๆของลูกหนี้ในทรัพย์สินนั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 บัญญัติกฎหมายหลักประกันเป็นเอกเทศ สัญญาลักษณะหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการให้หลักประกันพิเศษแก่เจ้าหนี้ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยสัญญา และโดยบทบัญญัติของกฎหมาย โดยให้สิทธิเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันให้มีสิทธิเหนือเจ้าหนี้อื่น ของลูกหนี้ ซึ่งโดยผลแห่งกฎหมายเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ที่ไม่มี หลักประกันหากเมื่อลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิเรียกร้องบังคับเอากับหลัก ประกันที่ได้ให้ไว้แก่ตนนั้นได้ โดยลักษณะของหลักประกันที่เกิดขึ้นโดยสัญญาตามกฎหมายไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หลักประกันด้วยบุคคลและหลักประกันด้วยทรัพย์สิน หลักประกันด้วย บุคคล (Personal Security) เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลตาม กฎหมายเข้าทำสัญญาค้ำประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้คือเจ้าหนี้ และหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตาม การชำระหนี้ บุคคลนั้นในฐานะผู้ค้ำประกันยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ดังกล่าวแทนลูก หนี้ หลักประกันประเภทนี้จึงเป็นการเอาบุคคลเป็นประกันการชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้มีบุคคลสิทธิที่ จะเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้จากบุคคลผู้เป็นผู้ค้ำประกันให้ชำระหนี้แทนลูกหนี้แห่งนั้นได้ หลัก ประกันประเภทที่ 2 คือ หลักประกันด้วยทรัพย์สิน (Property Security) เป็นกรณีที่ผู้ที่มีกรรมสิทธิ ในทรัพย์สินและได้นำทรัพย์สินของตนเองนั้นมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของตนเองใน สถานะที่เป็นลูกหนี้หรือเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของลูกหนี้อื่น โดยหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติ การชำระหนี้ตามสัญญา เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้เอาที่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเพื่อ ชำระหนี้ตามสัญญานั้นแทน หลักประกันประเภทนี้จึงเป็นการนำเอาทรัพย์สินไปเป็นหลักประกัน โดยบุคคลผู้ที่มีกรรมสิทธิในทรัพย์สินมิได้ผูกพันตนเองในการชำระหนี้ด้วย เจ้าหนี้ในหลักประกัน ประเภทนี้จะมีทรัพย์สินเหนือทรัพย์สินหลักประกันนั้นเท่านั้น ไม่สามารถบังคับเอาที่ทรัพย์สินอื่นของ ผู้นำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันได้อีก

ทรัพย์สินที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ตามกฎหมายนั้น ตามคำจำกัดความของคำว่า “ทรัพย์สิน” ในมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้หมายความรวมทั้งทรัพย์สินและ วัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ และเมื่อพิจารณาถึงคำจำกัดความของคำว่า “ทรัพย์สิน” ในมาตรา 137 หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง ดังนั้นตามบทบัญญัตินี้ “ทรัพย์สิน” จึงหมายความรวมถึง วัตถุที่มีรูปร่างและวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ทุกชนิด และโดยผลของคำจำกัด ความข้างต้น วัตถุอันเป็นทรัพย์สินจึงสามารถจะนำมาเป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สินได้ทั้งสิ้นภายใต้ กฎหมายว่าด้วยหลักประกันของไทยในรูปแบบและวิธีการตามที่กฎหมายกำหนด โดยสามารถ บังคับจากหลักประกันเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ที่พบบ่อยในปัจจุบัน อาทิ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ใบหุ้น ล้วนเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทรัพย์สินเหล่านั้นสามารถนำมาเป็นหลักประกันหนี้ได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย แต่หากพิจารณาทรัพย์สินประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น ยังมีทรัพย์สินบางประเภทที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจแต่ไม่สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นผลจากความคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีคุณค่าและมีประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มมากขึ้น รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์และผู้คิดค้น โดยออกกฎหมายให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Laws) ที่มีการประกาศใช้ในประเทศไทยในขณะนี้ คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright Law) กฎหมายสิทธิบัตร (Patent Law) และกฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trade Mark Law) กฎหมายทั้ง 3 ฉบับบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดลักษณะและความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่กฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิตามกฎหมาย โดยกำหนดขึ้นเพื่อให้การรับรองและคุ้มครองในสิทธิในผลผลิตทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากความวิริยะอุตสาหะของมนุษย์โดยมิให้ถูกละเมิดจากบุคคลอื่น โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright Law) ให้ความคุ้มครองสิทธิในงานประเภทต่างๆ ซึ่งตรงตามเงื่อนไขการได้รับสิทธิที่ระบุไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานนั้นเป็นผู้มีลิขสิทธิ์เหนื่องานดังกล่าวรวมถึงสิทธิของนักแสดง ส่วนกฎหมายสิทธิบัตร (Patent Law) ให้ความคุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดลักษณะและเงื่อนไขการได้รับสิทธิบัตร และกฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trade Mark Law) ให้ความคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการ ซึ่งหากพิจารณาลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights) จะพบว่าป็นรูปแบบของทรัพย์สินประเภทหนึ่ง เนื่องจากตามคำจำกัดความของคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น หมายความรวมถึงวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นทรัพย์สินประเภทที่ไม่มีรูปร่าง มีราคาและอาจถือเอาได้ การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาย่อมสามารถกระทำได้ด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องพิจารณากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละฉบับตามหลักเกณฑ์และขอบเขตแห่งสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ รวมถึงการจะแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากทรัพย์สินทางปัญญาได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ และเนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญา มีหลายประเภทและมูลค่าสูงในทางเศรษฐกิจ การหาประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญาทางเศรษฐกิจโดยการได้รับค่าตอบแทนนอกเหนือจากการโอนสิทธิในทรัพย์สินทาง

ปัญญา (Assignment) หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License) ตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภานั้น¹ จึงน่าจะกระทำได้อีกเช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่นๆ

เมื่อทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง และทรัพย์สินสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันของไทย ทรัพย์สินทางปัญญาจึงควรจะสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมายและมีการบังคับกับหลักประกันดังกล่าวที่มีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกันกับทรัพย์สินประเภทอื่น แต่ด้วยลักษณะเฉพาะของทรัพย์สินทางปัญญาที่แตกต่างจากทรัพย์สินประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิทธิที่ไม่มีรูปร่างและเกิดขึ้นจากกฎหมายบัญญัติรับรองให้เป็นสิทธิตามกฎหมาย การนำมาเป็นหลักประกันตามรูปแบบและวิธีการของกฎหมายหลักประกันด้วยทรัพย์สินตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ปัจจุบันจึงไม่อาจกระทำใด้ภายใต้กฎหมายดังกล่าว การนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงอาจต้องกระทำในรูปแบบของสัญญาทั่วไป ดังนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นทรัพย์สินตามกฎหมายอีกประเภทหนึ่งที่ไม่สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันไทยในปัจจุบัน

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในต่างประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Uniform Commercial Code (U.C.C) โดยกำหนดไว้ใน Article 9 ลักษณะของ U.C.C เป็นกฎหมายในทางพาณิชย์ (Commercial Laws) ซึ่งเกิดจากการรวบรวมกฎหมายของแต่ละรัฐ และนำมาปรับปรุงเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจประเภทต่างๆ ให้สามารถก่อให้เกิดขึ้นหรือการบังคับใช้ได้โดยถูกต้อง ในระหว่างผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการที่มีอยู่ในรัฐเดียวกันเป็นการขจัดอุปสรรคในความแตกต่างทางกฎหมายของแต่ละรัฐในการดำเนินธุรกิจระหว่างกัน เนื่องจากในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐแต่ละรัฐสามารถออกกฎหมายบังคับใช้ภายในรัฐ กฎหมายของแต่ละรัฐจึงอาจมีความแตกต่างกันและเกิดปัญหาในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจระหว่างผู้ประกอบการ กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกัน (Secured Transactions) ได้รับการรวบรวมไว้ในกฎหมายข้างต้น โดยกำหนดไว้ใน Article 9 : Secured Transactions ซึ่งครอบคลุมการนำทรัพย์สินเป็นหลักประกันเกือบทุกประเภท กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับการบัญญัติไว้ในฐานะที่เป็นกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกาโดยบัญญัติไว้ใน United States Code

¹ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 และมาตรา 17 . พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 38 และ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 49 มาตรา 50 และมาตรา 68

(U.S. Code) แยกเป็นรายฉบับ (Titles) ตามประเภทแห่งทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามีได้กำหนดหลักเกณฑ์การนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันไว้เป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้สามารถโอน (Assignment) หรืออนุญาตให้ใช้สิทธิ (License) หรือกระทำการใดเพื่อประโยชน์แก่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิ ซึ่งในการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบกิจการ จึงใช้หลักเกณฑ์ วิธีการ และการบังคับหลักประกันตามที่กำหนดใน U.C.C : Article 9 : Secured Transactions จะถูกนำมาใช้และเป็นที่ยอมรับในการดำเนินคดีของศาล การนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงสามารถกระทำได้และบังคับหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ U.C.C : Article 9 ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

ในประเทศอังกฤษ กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันของอังกฤษ แยกเป็น 2 ประเภท คือ Legal and Equitable โดยในแต่ละประเภทสามารถแยกย่อยได้เป็น legal mortgage and legal charge และ equitable mortgage and equitable charge ซึ่งถือได้ว่ากฎหมายหลักประกันของอังกฤษมีเนื้อหาครอบคลุมทรัพย์สินได้ทุกประเภท ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรตามประเภทแห่งลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งกำหนดให้สามารถโอนหรือให้ใช้สิทธิได้หรือกระทำการอื่นใดได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ในประเทศอังกฤษ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทจะนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ในรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของสิทธินั้น ซึ่งโดยทั่วไปสามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ทั้งในรูปแบบของ legal หรือ equitable charge หรือ equitable mortgage หลักสำคัญในรูปแบบการนำมาเป็นหลักประกันจะขึ้นอยู่กับประเภทของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท โดยสามารถบังคับหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

ในประเทศญี่ปุ่น บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันถูกบัญญัติไว้ใน The Civil Code of Japan : Book II – Real Rights ใน Chapter I : General Provisions และ Chapter IX : Pledge ใน Section 4 Pledge on rights, Article 343 โดยกำหนดให้ วัตถุที่จำนำได้ คือ สิ่งใดก็ตามที่สามารถโอนได้² ซึ่งการนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับหลักประกันสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรตามประเภทเช่นเดียวกัน โดยกำหนดให้สามารถโอนหรือให้ใช้สิทธิได้ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

² The Civil Code of Japan, Book II, Chapter IX, Section 1 of Article 343 (Object of Pledge)

³ "A thing which is unassignable cannot be made the object of a pledge"

ในประเทศสิงคโปร์ กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันมิได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน โดยมีลักษณะและรูปแบบคล้ายกับกฎหมายหลักประกันของประเทศอังกฤษ การนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกัน จะบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายฉบับอื่น อาทิ กรณีทรัพย์สินของบุคคลธรรมดาที่เป็น Tangible property จะบัญญัติไว้ใน Bill of Sale Act แต่หากเป็นกรณีของนิติบุคคล ทรัพย์สินทุกชนิด จะบัญญัติไว้ใน Company Act การนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้และการบังคับหลักประกัน จึงขึ้นอยู่กับว่าผู้นำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

ดังนั้น การจะนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สินและการบังคับหลักประกันที่มีประสิทธิภาพตามกฎหมายไทยปัจจุบัน จะต้องศึกษาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาในเรื่องกฎหมายหลักประกันและการบังคับคดีของไทยให้สามารถรองรับการสร้างหลักประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ หรือทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างได้ โดยจะศึกษารูปแบบและลักษณะการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้ตามกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป.

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

จากหลักเกณฑ์และขอบเขตของกฎหมายว่าด้วยหลักประกันของไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องหลักประกันด้วยทรัพย์สิน ยังคงมีทรัพย์สินบางประเภทที่เป็นทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินแต่ไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สินได้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกัน โดยเฉพาะทรัพย์สินประเภทที่เป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights) ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยว่า เมื่อกฎหมายว่าด้วยหลักประกันในส่วนของหลักประกันด้วยทรัพย์สินไม่สามารถรองรับการสร้างหลักประกันด้วยทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างและมีมูลค่าได้ กฎหมายหลักประกันด้วยทรัพย์สินควรที่จะมีการแก้ไขหรือปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างและมีราคา สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันของไทย และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

3. สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

เมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของไทยที่กฎหมายให้ความคุ้มครองทั้ง 3 ประเภท คือ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และสิทธิในเครื่องหมายการค้า เป็นรูปแบบของทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน แต่การนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยหลักประกันด้วยทรัพย์สินของไทย คือ จำนำและจำนอง ยังมีข้อจำกัดในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันอยู่มาก โดยในบางกรณีจะเห็นได้ว่าไม่สามารถกระทำได้เลยตามกฎหมายปัจจุบัน เช่น การจำนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือในบางกรณีอาจกระทำได้แต่ยังคงมีอุปสรรคทางการบังคับกับสิทธิเหล่านั้น เป็นต้น แต่หากมีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายในเรื่องหลักประกัน ทรัพย์สินทางปัญญาจะสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้และบังคับชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

4. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยหลักประกันตามกฎหมายไทยในเรื่องของหลักประกันด้วยทรัพย์สิน อันได้แก่ จำนองและจำนำ และหลักกฎหมายในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาว่า หากจะนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกัน จะต้องทำอะไร มีข้อจำกัดอะไรบ้าง และศึกษาถึงการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้ตามกฎหมายของต่างประเทศ

5. วิธีการศึกษาวิจัย

ศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีบทกฎหมาย หนังสือคำอธิบาย เอกสารประกอบคำสัญญา บทความในวารสารกฎหมาย ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. เนื่องจากกฎหมายในเรื่องหลักประกันด้วยทรัพย์สินของประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ จำนองและจำนำ ซึ่งได้กำหนดทรัพย์สินที่จะจำนองหรือจำนำไว้ชัดเจน คือ ทรัพย์สินที่จะจำนองได้ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์พิเศษที่ได้จดทะเบียน คือ ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน ทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินตามมาตรา 703 และมาตรา 139 และ

ทรัพย์สินที่จะนำมาได้จะต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์พิเศษ คือ ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์รวมถึงสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วยตามมาตรา 747 และมาตรา 140

สิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้มุ่งถึงสิทธิที่เป็นทรัพย์สิน⁴ กฎหมายให้สิทธิเพื่อเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเจ้าของสิทธิ สิทธินี้อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ ทรัพย์สิน เช่น กรรมสิทธิ์, สิทธิเหนือสิ่งที่ไม่มรูปร่าง เช่น ลิขสิทธิ์, สิทธิเรียกร้องให้กระทำหรืองดเว้นกระทำ และสิทธิเหนือกองมรดก หากปรากฏว่า บทบัญญัติในเรื่องหลักประกันเป็นข้อจำกัดในเรื่องการนำทรัพย์สินบางประเภทที่เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มรูปร่าง เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันตามกฎหมาย ซึ่งเป็นผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคบางประการต่อทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่ไม่มรูปร่างในการนำเป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สิน การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหลักประกันจึงไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาวิเคราะห์กฎหมายหลักประกันที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการค้นคว้าและค้นพบปัญหาตลอดจนอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายหลักประกันด้วยทรัพย์สินของไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ต่อไป

2. เนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่เกิดขึ้น โดยบทบัญญัติของกฎหมาย สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาถูกกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิแก่เพียงผู้เดียวในการหาประโยชน์ (Exclusive Right) หากบุคคลใดนำสิทธิดังกล่าวไปใช้ ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดสิทธิ นั้น เว้นแต่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทที่มีกำหนดระยะเวลาให้ความคุ้มครองสิทธิ หากพ้นกำหนดเวลาคุ้มครองตามกฎหมาย สาธารณชนทั่วไปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิด ซึ่งการได้มาซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทจะเป็นการได้มาโดยการจดทะเบียนสิทธิและมีเอกสารหรือหนังสือรับรองที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ออกให้เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนตามกฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้จะมีเอกสารให้การรับรองสิทธิและให้ความคุ้มครอง โดยให้สิทธิแก่เพียงผู้เดียวในการหาประโยชน์ตามที่กฎหมายรับรองสิทธิไว้ในแต่ละประเภท แต่ในบางประเภท การได้มาซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปได้โดยอัตโนมัติหากเมื่อตรงตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ลิขสิทธิ์ หรือสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายอันเป็นการได้มาโดยการใช้ จากลักษณะรูปแบบเฉพาะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

⁴ กลยุทธ์ แก้วพันธ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สุตราไพศาลการพิมพ์, 2531), หน้า 88-89

การศึกษาวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาเพื่อนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สินตามกฎหมาย

3. สืบเนื่องจากการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 1 และข้อ 2 ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายที่ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสอดคล้องของกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินและกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกัน และพัฒนากฎหมายนั้นเพื่อประโยชน์ในการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ตลอดจนเพื่อรองรับสิทธิในสิ่งที่ไม่รูปร่างประเภทอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต อันจะส่งผลให้กฎหมายที่บังคับใช้สามารถรองรับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอันเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้อีกทางหนึ่งด้วย